
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 373.2:376

DOI 10.31654/2663-4902-2023-PP-3-42-49

Аніщук А. М.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
anishchuk1965@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0292-689X

**ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА
У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

У статті висвітлено проблему формування інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти, яке передбачає створення рівних можливостей для всіх дітей, в тому числі з порушеннями психофізичного розвитку, на здобуття якісної освіти і забезпечення їх успіху в подальшому суспільному житті.

Подано аналіз наукової літератури з проблеми дослідження. Акцентовано увагу на тлумаченні поняття, дослідженні генези інклюзивного освітнього середовища багатьма науковцями. Розкрито особливості організації інклюзивного середовища в сучасних закладах дошкільної освіти.

Особлива увага приділена створенню такого середовища в умовах воєнного стану, що пов'язано з інтенсивним пошуком нових інноваційних форм організації освітнього середовища, де на перший план виноситься безпека дитини. Створення інклюзивного освітнього середовища базується на загальнодидактичних принципах і принципах інклюзивної освіти, на демократичних цінностях та повазі до основних прав дитини і створює умови для максимальної участі в освітньому процесі усіх дітей, у тому числі й дітей з особливими освітніми потребам.

У статті виділено основні ознаки інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти, однією з яких є врахування принципів універсального дизайну та розумного пристосування. Виділено та охарактеризовано структурні компоненти інклюзивного освітнього середовища.

Звернено увагу на створення в закладі дошкільної освіти ресурсної кімнати, використання якої дає можливість підвищити ефективність освітнього процесу та соціалізацію дітей з відхиленнями в розвитку на основі сенсорної стимуляції та емоційного розвантаження.

На основі наукових досліджень виділено особливості організації інклюзивного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти: створення універсального дизайну та розумного пристосування; організація психолого-педагогічного супроводу вихованців і їхніх родин на засадах співпраці; забезпечення рівноваги між організованістю й різноманітністю; усунення бар'єрів у взаємодії дитини з довкіллям; модифікація освітніх програм; забезпечення командної взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: освітнє середовище, інклюзивна освіта, інклюзивне освітнє середовище, діти з особливими освітніми потребами, універсальний дизайн, розумне пристосування.

Постановка проблеми. Освітні реформи в Україні віддзеркалюють досягнення держави, яка, обравши шлях євроінтеграції, визнала принципи інклюзивної освіти та взяла на себе зобов'язання з дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо

здобуття якісної освіти особами з особливими освітніми потребами, ратифікувавши відповідні міжнародні угоди та правові документи. Тому впровадження інклюзивної освіти на усіх рівнях є пріоритетним завданням як для забезпечення права здобувачів на освіту, так і для виконання міжнародних зобов'язань.

Основою для запровадження інклюзивної освіти є низка міжнародних та державних нормативно-правових документів. Міжнародні документи є основою для розробки та прийняття нормативно-правових документів в Україні, які закріплюють державні гарантії щодо надання освітніх послуг дітям з особливими потребами та можливість навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу.

У Статті 19. Закону «Про освіту» (2017) «Освіта осіб з особливими освітніми потребами» зазначено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти створюють особам з особливими освітніми потребами умови для здобуття освіти нарівні з іншими особами шляхом належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення універсального дизайну або розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби та можливості таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку [4, с. 11]. Тому вирішальним напрямом освіти і виховання дітей з особливими потребами є створення й розвиток інклюзивного освітнього середовища, яке базується на демократичних цінностях, ідеях рівноправності, толерантності і яке б задовольняло індивідуальні освітні потреби всіх дітей незалежно від їх матеріальних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи інших умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема інклюзивної освіти українськими вченими та практиками висвітлюється в різних аспектах. У наукових працях Ю. Бондаренко, А. Колупаєвої, Г. Скиби, Н. Софій та ін. розкрито термін «інклюзивна освіта», розглянуто значення інклюзивної освіти для виховання дітей з особливими освітніми потребами; у працях І. Гудим, Л. Прохоренко, Г. Сіліної, О. Чеботарьової та ін. висвітлено впровадження інклюзивного навчання в освітній простір.

Окремі теоретичні та практичні аспекти особливостей професійної підготовки педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти висвітлено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних дослідників: О. Глоби, І. Демченко, Дж. Демпелера, Т. Зубаревої, А. Колупаєвої, С. Литовченко, Т. Лормана, Дж. Лупарта, О. Мартинчук, Л. Прядко, О. Самсонової, Л. Савчук, Т. Сак, Т. Соловйової та ін.

Проблемі створення і розвитку інклюзивного освітнього середовища у освітніх закладах й характеристиці його основних ознак, присвячені дослідження Г. Задіранової, Т. Єжової, І. Калініченко, О. Кукушкіної, Ю. Найди, О. Нікольської, О. Пашенко, О. Таранченко та ін. Наукове обґрунтування концептуальних засад навчання осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі здійснено такими науковцями: А. Колупаєвою, Г. Нікуліною, Л. Сердюк, П. Таланчук та ін.

У дисертаційних дослідженнях таких вчених, як Г. Васильєвої, О. Дорошенко, О. Мартинчук, І. Малишевської висвітлено підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Створенню інклюзивного середовища в закладах дошкільної освіти присвячені праці Л. Балли, Є. Гончарової, Т. Зубаревої, О. Ковшар, Н. Компанець, О. Кукушкіної, І. Луценко, А. Нечепорчук, Н. Шматко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як свідчать наукові дослідження останніх років, проблема інклюзивної освіти і, зокрема, створення інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти, висвітлена на достатньому рівні. Проте, прийняття професійних стандартів «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.), «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» (2021 р.), зумовлює перегляд сучасних підходів до формування здатностей у майбутніх фахівців до організації та створення здорового, безпечного, розвивального інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти, а також до здійснення наукових досліджень в межах вивчення ефективних методів, форм та засобів організації освітнього процесу, відповідно до запитів та потреб здобувачів дошкільної освіти, в тому числі, з особливими освітніми потребами.

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових інноваційних форм організації освітнього середовища, де на перший план вноситься безпека дитини. З огляду на необхідність створення безпечного інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти педагогічні та інші працівники повинні бути готові до здійснення заходів щодо захисту учасників освітнього процесу, особливо вихованців, зокрема їх укриття в захисних спорудах цивільного захисту, неухильного дотримання алгоритму дій під час тривожної сирени [7, с. 45].

Формулювання мети статті: висвітлення особливостей організації інклюзивного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний заклад дошкільної освіти передбачає створення інклюзивного освітнього середовища, яке б відповідало потребам кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Як зазначає О. Ковшар, провідними *принципами* інклюзивного освітнього середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб дітей, що мають різні психофізіологічні особливості; підтримка їх самостійності та активності; дотримання гуманних стосунків з кожною дитиною, партнерської взаємодії з родинами; індивідуалізація та диференціація освітнього процесу [8, с. 124].

У Законі України «Про освіту» інклюзивне освітнє середовище визначається як сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей [4, с. 2]. Т. Єжова поняття «*інклюзивне освітнє середовище*» розглядає як середовище, в якому діти можуть взаємодіяти, спілкуватися і розвиватися відповідно до своїх можливостей [3, с. 59]. І. Малишевська під даним терміном розуміє кероване інклюзивними принципами синергетичне освітнє середовище, здатне самовдосконалюватися й забезпечувати якісну психолого-педагогічну підтримку і задоволення індивідуальних освітніх потреб кожної дитини з особливими освітніми потребами на засадах компетентності і професійної співпраці [6, с. 10]. Автор зазначає, що *інклюзивне освітнє середовище* забезпечує усім суб'єктам освітнього процесу можливості для ефективного саморозвитку, вирішення проблеми освіти дітей з особливими освітніми потребами за рахунок адаптації освітнього простору до потреб кожної дитини, включаючи трансформаційні технології навчання, методичну гнучкість і варіативність, сприятливий психологічний клімат, перепланування навчальних приміщень так, щоб вони відповідали потребам усіх без винятку дітей і забезпечували повну участь їх в освітньому процесі [6, с. 10]. Характеризуючи *інклюзивне освітнє середовище*, А. Поліхроніди стверджує, що таке середовище служить реалізації права кожної дитини на освіту, що відповідає її потребам і можливостям, незалежно від регіону проживання, складності порушення психофізичного розвитку, здатності до засвоєння ценового рівня освіти та виду закладу освіти [8, с. 82].

О. Ковшар виділяє основні ознаки інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти:

- ціннісне ставлення закладу дошкільної освіти до забезпечення організації інклюзивного навчання, виховання та особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, їх життєдіяльності;

- сприятливий психологічний та емоційний клімат в закладі дошкільної освіти до залучення дітей з ООП в освітній процес та колективне формування інклюзивного середовища;

- організація партнерської взаємодія з батьками вихованців;

- задоволення оптимальної структури освітнього процесу та освітніх потреб дітей з ООП та врахування інтересів здорових однолітків;

- створення педагогічних умов для спільної взаємодії дітей, а також надання один одному допомоги в досягненні позитивного результату;

- урахуванням можливостей кожної дитини при розробці індивідуальних програм;

- забезпечення психолого-педагогічного супроводу та індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими потребами [5, с. 124].

Ознаки інклюзивного освітнього середовища виділяє і Ю. Сороколіт, які за своєю суттю перегукуються з вище виділеними, а саме: спланований і організований фізичний простір, у якому б діти могли безпечно пересуватися під час групових та індивідуальних занять; наявність сприятливого соціального та емоційного клімату; створення умов для спільної роботи дітей, а також надання один одному допомоги в досягненні позитивного результату [10, с. 45]. Зазначає, що всі діти здатні досягати успіху в інклюзивному освітньому середовищі, при цьому діти з особливими освітніми потребами мають певні переваги, оскільки демонструють вищий рівень соціальної взаємодії з іншими здоровими дітьми; підвищується соціальна компетентність і вдосконалюються комунікативні навички дітей з відмінними здібностями; академічні досягнення покращуються, а процес набуття вмінь і навичок протікає ефективніше; посилюється соціальне сприйняття дітей з відмінними здібностями, оскільки інші діти навчаються бачити людину, а не її ваду, та починають усвідомлювати, що між ними та дітьми з обмеженими можливостями є багато спільного [10, с. 46].

Отже, інклюзивне освітнє середовище у закладі дошкільної освіти має бути сприятливим і забезпечувати всім учасникам освітнього процесу можливість ефективного розвитку і організації психолого-педагогічного супроводу дітям з особливими потребами. Таке середовище, відповідно до Закону «Про освіту», має враховувати принципи універсального дизайну та розумного пристосування. У статті 1 «Закону про освіту» в пунктах 24 та 28 даються визначення даним термінам. Під *розумним пристосуванням* розуміється «запровадження необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами; *універсальний дизайн у сфері освіти* – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну» [4, с. 2].

Як пишуть сучасні науковці, першим використав термін «*універсальний дизайн*» американський архітектор Рон Мейс, який зауважив, що *універсальний дизайн* вимагає такого підходу, щоб всім тим, що проектується і виробляється, могла користуватися кожна людина. Оскільки, ніщо не є повністю універсальним і завжди знайдуться люди, які з різних причин не зможуть скористатися певним предметом, як би добре він не був сконструйований. Саме тому універсальний дизайн за потреби не виключає допоміжних пристроїв та розумних пристосувань [1, с. 67; 12].

Принципами універсального дизайну є:

- рівність та доступність використання освітнього середовища, шляхом надання однакових засобів для всіх користувачів;
- гнучкість використання навчального матеріалу з урахуванням потреб користувачів;
- простота та інтуїтивність використання, незалежно від досвіду, освіти, мовного рівня та віку користувача;
- доступно викладена інформація, яка буде сприяти ефективному донесенню до користувача необхідної інформації, незалежно від його можливостей сприйняття або зовнішніх умов;
- терпимість до помилок, зведення до мінімуму небезпеки для життя; малі фізичні зусилля що розраховано на затрату незначних фізичних ресурсів користувачів, на мінімальний рівень стомлюваності;
- наявність необхідного розміру, місця простору при підході, під'їзді та різноманітних діях, незважаючи на фізичні параметри, стан і ступінь мобільності користувача; доступні навчальні місця, меблі, фурнітура та обладнання, регулювання освітлення тощо [11, с. 8].

Врахування даних принципів при організації інклюзивного освітнього середовища забезпечить основу для розробки широкого спектру навчальних матеріалів, сприятиме пошуку нових наукових та практичних рішень для надання освітніх послуг всім дітям, стане підґрунтям для створення нових стандартів в освіті.

Розумне пристосування є невід'ємною частиною універсального дизайну. Як зазначає Ю. Сороколіт, розумне пристосування застосовується у випадку, коли мало

універсальності, яка розрахована на те, що кожна дитина може скористатися спільними методами, наочністю і засобами [10, с. 47].

Прикладами розумного пристосування в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти може бути використання підйомників, зміна місця групи, наприклад, з третього поверху на перший; використання освітніх матеріалів у альтернативних форматах та застосування допоміжних технологій; забезпечення різних форм комунікації; надання дітям додаткового часу під час виконання завдань та ін.

I. Малишевська у своєму науковому дослідженні виділила структурні *компоненти* інклюзивного освітнього середовища: *предметно-просторовий* – сукупність об'єктів предметно-просторового оточення, що забезпечить фізичну доступність дітей з ООП до освітніх послуг; *науково-методичний* – сукупність практично зорієнтованих і науково обґрунтованих методик, які дадуть змогу забезпечити доступність дітей з ООП до змісту освітніх програм засобами адаптивного програмного і технічного забезпечення; *корекційно-розвитковий* – комплекс освітньо-розвиткових технологій, спрямованих на адаптацію освітнього процесу, забезпечення індивідуалізації і різноманітності завдань для дітей з ООП, організацію і проведення спеціальних корекційних занять з урахуванням особливостей психофізичного розвитку кожної дитини; *психолого-педагогічний* – команда психолого-педагогічних працівників, які володіють необхідним фаховим потенціалом для виконання своїх обов'язків в умовах інклюзивного освітнього середовища, здатні професійно співпрацювати та надавати підтримку дитині з ООП та її родині [6, с. 10–11].

У додатку до листа МОН «Що до створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти» від 25.06.2020 р. зауважується, що створення в закладі дошкільної освіти *ресурсної кімнати* – є важливим кроком на шляху формування ефективного інклюзивного освітнього середовища для дітей з ООП для забезпечення реалізації права дітей на здобуття якісної дошкільної освіти, їх фізичного, розумового і духовного розвитку [9, с. 1]. Зазначається, що створюючи ресурсну кімнату слід звернути увагу на предметно-просторове планування, освітлення та вентиляцію, санітарно-гігієнічні умови, зовнішній шумовий фон. Кольори та текстура обладнання в ресурсній кімнаті мають бути нейтральними з природними відтінками і лише деякі меблі можуть мати насичене забарвлення, будучи яскравими акцентами інтер'єру кімнати [9, с.2]. Використання такої кімнати дає можливість підвищити ефективність освітнього процесу та соціалізації дітей з відхиленнями в розвитку на основі сенсорної стимуляції та емоційного розвантаження.

На думку Л. Балли, створення інклюзивного освітнього середовища, залежить від таких факторів: раціонального розподілу повноважень між вихователями та батьками дітей з особливими потребами; дотриманням принципу варіативності і диференціації; врахуванням прав, обов'язків та інтересів вихованців; дотриманням цілісності освітнього середовища, що базується на взаємодії всіх учасників освітнього процесу [2, с. 114].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, аналіз державних документів та сучасних науково-теоретичних досліджень уможливіє виділення особливостей організації інклюзивного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти, а саме: створення універсального дизайну та розумного пристосування, що забезпечує реалізацію прав усіх дітей на здобуття освітніх послуг, фізичну, психологічну та соціальну безпеку; організація психолого-педагогічного супроводу вихованців і їхніх родин на засадах співпраці; забезпечення рівноваги між організованістю й різноманітністю, між можливістю займатися самостійно та з іншими дітьми; усунення бар'єрів у взаємодії дитини з довкіллям, а також подолання соціальних та психологічних бар'єрів у свідомості педагогів та інших суб'єктів освітнього процесу; модифікація освітніх програм, використання матеріалів, практичних вправ та завдань, що відповідають рівню розвитку кожної дитини, використовуючи її потенційні можливості; забезпечення командної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Інклюзивне освітнє середовище забезпечить кожній дитині повноцінне право на здобуття якісної освіти, розвиток соціальних навичок, необхідних для подальшої успішної інтеграції у суспільне життя.

Для організації інклюзивного середовища у закладі дошкільної освіти потрібні спеціально підготовлені педагоги, які б мали здатність здійснювати освітню діяльність на засадах особистісно-орієнтованого підходу в умовах інклюзивної освіти, відкривати нові перспективи для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Тому перспективою подальших розвідок є вивчення питання щодо підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі до роботи в умовах інклюзивної освіти.

Література

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навчально-методичний посібник. Київ, 2013. 128 с.
2. Балла Л. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. № 3. С. 110–115. URL: <https://pedejournal.cdu.edu.ua/article/view/4331/4604> (дата звернення 12.10.2023).
3. Єжова Т. Є. Толерантне освітнє середовище інклюзивного навчального закладу як умова соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі: тези доповідей*. Київ: Університет «Україна», 2011. С. 59–61.
4. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukraini-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html> (дата звернення 14.10.2023).
5. Ковшар О. Створення інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 67. С. 122–126. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27347> (дата звернення 14.10.2023).
6. Малишевська І. А. Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2018. 33 с.
7. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник / під заг. ред. С. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с. URL: <http://media/zagalna%20serednya-serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serp.n.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbim.-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf> (дата звернення 18.10.2023).
8. Поліхроніді А. Г. Створення інклюзивного освітнього середовища в сучасних навчальних закладах. *Наука і освіта*. 2016. № 6. С. 82-85. URL: https://scienceandeducation.rpru.edu.ua/doc/2016/6_2016/16.pdf (дата звернення 18.10.2023).
9. Рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища, зокрема універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень та прибудинкових територій в закладах дошкільної освіти. Додаток до листа МОН «Що до створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти» від 25.06.2020. 7 с. URL: [file:///D:/Download/5ef464fba3908501437272%20\(2\).pdf](file:///D:/Download/5ef464fba3908501437272%20(2).pdf) (дата звернення 18.10.2023).
10. Сороколіт Ю. Інклюзивне освітнє середовище як один з аспектів соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами. С. 44–48. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16127/1/13_SOROKOLIT%20YuLIYa.pdf (дата звернення 18.10.2023).
11. Універсальний дизайн в освіті: посібник / під заг. ред. Н. З. Софій. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с. URL: <http://center-prpp.ck.ua/wp-content/uploads/2021/07/UniversalniyDizain.pdf> (дата звернення 18.10.2023).

References

1. Azin, V.O., Hrybalskyi, Ya.V., Baida, L.Yu. & Krasiukova-Enns, O.V. (2013). *Dostupnist ta universalnyi dizain* [Accessibility and universal design]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Balla, L. (2021). Osoblyvosti orhanizatsii inkliuzyvnoho osvitnoho seredovishcha zakladu doshkilnoi osvity [Peculiarities of the organization of an inclusive educational environment of a preschool education institution]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho – Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi*. Issue 3. P. 110–115. URL: <https://pedejournal.cdu.edu.ua/article/view/4331/4604> (data zverennia 12.10.2023) [in Ukrainian].
3. Yezhova, T.Ye. (2011). Tolerantne osvitnie seredovishche inkliuzyvnoho navchalnoho zakladu yak umova sotsialnoi rehabilitatsii ditei z obmezhenymy mozhlyvostiami zhyttiedialnosti

[The tolerant educational environment of an inclusive educational institution as a condition for the social rehabilitation of children with disabilities]. *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei v integrovanomu osvithomu seredovyschi – Actual problems of teaching and educating people in an integrated educational environment*. Kyiv: Universytet «Ukraina» [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine "On Education"] (vid 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukraini-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html> (data zvernennia 14.10.2023) [in Ukrainian].

5. Kovshar, O. (2019). Stvorennia inkluzivnoho osvitnoho seredovyscha dlia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh suchasnoho zakladu doshkilnoi osvity [Creating an inclusive educational environment for children with special educational needs in the conditions of a modern preschool education institution]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova – Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU*. Issue 67. P. 122–126. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27347> (data zvernennia 14.10.2023) [in Ukrainian].

6. Malyshevska, I.A. (2018). Teoretyko-metodychni osnovy pidgotovky fakhivtsiv psykholoho-pedahohichnoho profilu do roboty v umovakh inkluzivnoho osvitnoho seredovyscha [Theoretical and methodological foundations of training of psychological and pedagogical specialists to work in the conditions of an inclusive educational environment]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

7. (2022). Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Education of Ukraine under martial law]. S. Shkarleta (Eds.). Kyiv. URL: [media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia-2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn.Osvita.Ukrayiny.-v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf](https://media.zagalna%20serednya/serpneva-konferencia-2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn.Osvita.Ukrayiny.-v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf) (data zvernennia 14.10.2023) [in Ukrainian].

8. Polikhronidi, A.H. (2016). Stvorennia inkluzivnoho osvitnoho seredovyscha v suchasnykh navchalnykh zakladakh [Creating an inclusive educational environment in modern educational institutions]. *Nauka i osvita – Science and education*. Issue 6. P. 82–85. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2016/6_2016/16.pdf (data zvernennia 18.10.2023) [in Ukrainian].

9. Rekomendatsii shchodo stvorennia inkluzivnoho osvitnoho seredovyscha, zokrema universalnoho dyzainu ta rozumnoho prystosuvannia budivel, prymishchen ta prybudynkovykh terytorii v zakladakh doshkilnoi osvity [Recommendations for creating an inclusive educational environment, in particular, universal design and smart adaptation of buildings, premises and adjacent territories in preschool education institutions]. Dodatok do lysta MON «Shcho do stvorennia inkluzivnoho osvitnoho seredovyscha v zakladakh doshkilnoi osvity» vid 25.06.2020. URL: [file:///D:/Download/5ef464fba3908501437272%20\(2\).pdf](file:///D:/Download/5ef464fba3908501437272%20(2).pdf) (data zvernennia 18.10.2023) [in Ukrainian].

10. Sorokolit Yu. Inkluzivne osvithne seredovysche yak odyin z aspektiv sotsialnoi adaptatsii ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Inclusive educational environment as one of the aspects of social adaptation of children with special educational needs]. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16127/1/13_SOROKOLIT%20Yu.LIYa.pdf (data zvernennia 18.10.2023) [in Ukrainian].

11. (2015). Universalnyi dyzain v osviti [Universal design in education]. N.Z. Sofii (Eds.). Kyiv: TOV «Vydavnychi dim «Pleiady». URL: <http://center-prpp.ck.ua/wpcontent/uploads/2021/07/UniversalniyDizain.pdf> (data zvernennia 18.10.2023) [in Ukrainian].

Anishchuk A.

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Preschool Education
Nizhyn Mykola Gogol State University
anishchuk1965@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0292-689X

THE ORGANIZATION OF AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN A PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION

The article highlights the problem of creating an inclusive educational environment in a preschool education institution, which involves creating equal opportunities for all children, including those with psychophysical development disorders, obtaining quality education and ensuring their success in further social life.

The author presents the analysis of the scientific literature on the research problem. A great deal of attention is focused on the interpretation of the concept and the study of the genesis of the inclusive educational environment by many scientists. The peculiarities of the inclusive environment organization in modern preschool education institutions are revealed.

A special attention is paid to the creation the environment in the conditions of martial law, which is connected with the intensive search for new innovative forms of organization of the educational environment, where the safety of the child is put first.

The creation of an inclusive educational environment is based on general didactic principles and principles of inclusive education. It is also based on democratic values and respect for the main rights of the child and creates conditions for maximum participation in the educational process of all children, including children with special educational needs. The article highlights the main features of an inclusive educational environment of a preschool education institution, one of which is taking into account the principles of universal design and intelligent adaptation. Un the article the structural components of the inclusive educational environment are highlighted and characterized including.

A lot of attention is drawn to the creation of a resource room in a preschool education institution, the use of which makes it possible to increase the effectiveness of the educational process and socialization of children with developmental disabilities based on sensory stimulation and emotional relief.

On the basis of scientific research, the features of the organization of an inclusive educational environment in a preschool education institution are highlighted: the creation of a universal design and intelligent adaptation; organization of psychological and pedagogical support for students and their families on the basis of cooperation; ensuring a balance between organization and diversity; elimination of barriers in the child's interaction with the environment; modification of educational programs; ensuring team interaction of all participants in the educational process.

Key words: educational environment, inclusive education, inclusive educational environment, children with special educational needs, universal design, intelligent adaptation.